

УДК 745:687.016

Гардабхадзе Ірина Анатоліївна
ORCID iD 0000-0002-8899-3267
професор кафедри дизайну одягу,
Київський національний університет
культури і мистецтв
irene.gard@meta.ua

Наку Анастасія Валеріївна
магістрант,
Київський національний університет
культури і мистецтв
Київ, Україна
nastena.10@mail.ru

ЕЛЕМЕНТИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ОБРАЗІ СУЧАСНИЦІ XXI СТОЛІТТЯ

Мета роботи. У статті розкриваються результати дослідницької та експериментальної стадій проекту пошуку ефективної методики формування образу сучасної жінки на основі синтезу елементів української етнокультурної спадщини з елементами-носіями тенденцій моди. Під час дослідження проаналізовано вплив національного українського костюма на образ сучасної жінки; охарактеризовані тенденції інтеграції української культурної спадщини з елементами сучасності у творчості фешн-дизайнерів нового покоління; запропоновано підхід до побудови образу сучасниці XXI ст. на основі гармонійного трансферу елементів українського етнічного костюма в сучасне фешн-середовище. Експериментальна стадія містить результати використання запропонованої методики у процесі проектування художнього образу жінки-сучасниці XXI ст.

Методологія дослідження ґрунтується на підході до української етнокультурної спадщини як до творчого першоджерела формування сучасного жіночого образу, що досягається використанням морфологічного аналізу-синтезу елементів українського народного вбрання й елементів-носіїв тенденцій моди. **Наукова новизна** роботи полягає у деталізованій інтерпретації процесу побудови жіночого образу з використанням етномотивів, у типізації характерних елементів українського народного костюма за ознаками належності до регіонів України з подальшою селективною фільтрацією за критерієм сумісності з тенденціями моди, а також за рахунок включення в алгоритм побудови образу

жінки процедури врахування кольоротипу її зовнішності. **Висновки.** Показано, що у творчості фешн-дизайнерів нового покоління простежуються тенденції конвергенції етномотивів з елементами нового стилю життя, що може бути ефективно використано для побудови інноваційної методики моделювання художнього образу сучасниці XXI ст. Експериментально підтверджено, що моделювання жіночого образу в сучасному фешн-оточенні на основі запропонованої методики підвищує його привабливість, додає образу свіжості сприйняття і чарівності, відточеної багатобарвними українськими народними традиціями.

Ключові слова: художній образ сучасниці, народне вбрання регіонів України, сучасне фешн-оточення, інноваційна методика моделювання жіночого образу.

Гардабхадзе Ирина Анатольевна, профессор кафедры дизайн одежды, Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, Украина

Наку Анастасия Валериевна, магистрант, Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, Украина

Елементи українського етнокультурного насліддя в образі сучасниці XXI століття

Цель работы. В статье раскрываются результаты исследовательской и экспериментальной стадий проекта поиска эффективной методики формирования образа современной женщины на основе синтеза элементов украинского этнокультурного наследия с элементами-носителями тенденций моды. В ходе исследования проанализировано влияние национального украинского костюма на образ современной женщины; охарактеризованы тенденции интеграции украинского культурного наследия с элементами современности в творчестве фэшн-дизайнеров нового поколения; предложен подход к построению образа сучасниці XXI в. на основі гармонічного трансфера елементів українського етнічного костюма в сучасну фешн-середу. Експериментальна стадія содержит результати використання запропонованої методики в процесі проектування художественного образу жінчини-сучасниці XXI в. **Методология исследования** основана на подходе к украинскому этнокультурному насліддю как к творческому первоисточнику формирования современного женского образа, что достигается использованием морфологического анализа-синтеза елементів української народної одяжки і елементів-носителей тенденцій моды. **Научная новизна** работы заключается в детализированной интерпретации процесса построения женского образа с использованием етномотивов, в типизации характерных елементів українського народного костюма по признакам принадлежности к регионам Украины с последующей

селективної фільтрації по критерію сумісності з тенденціями моди, а також за рахунок включення в алгоритм побудови образу жінки процедури урахування кольору її зовнішності. **Висновки.** Показано, що в творчості фешн-дизайнерів нового покоління прослідковуються тенденції конвергенції етномотивів з елементами нового стилю життя, що може бути ефективно використано для побудови інноваційної методики моделювання художественного образу сучасниці XXI в. Для транспозиції елементів традиційного жіночого українського образу в образ сучасниці з гармонізацією до кольору її зовнішності застосовано метод модифікованого морфологічного аналізу-синтезу. Експериментально підтверджено, що моделювання жіночого образу в сучасному фешн-оточенні на основі запропонованої методики підвищує його привабливість, надає образу свіжість сприйняття і очарування, відточене багатовіковими українськими народними традиціями.

Ключові слова: художественний образ сучасниці, народні костюми регіонів України, фешн-оточення, інноваційна методика моделювання жіночого образу.

Hardabkhadze Iryna, Professor Clothes Design, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Naku Anastasia, Master's Degree student, Kiev National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Elements of Ukrainian ethnocultural heritage in the image of a contemporary woman of the 21st century

The purpose of the article is to display the results of the research and experimental stages of the project concerned with the search for effective methods of forming the image of a contemporary woman, based on the synthesis of elements of Ukrainian ethnocultural heritage and those representing fashion trends. The research provides the analysis of the influence of the Ukrainian national costume on the image of a contemporary woman, outlines characteristics of the tendency towards integration of Ukrainian cultural heritage with elements of modernity in the work of contemporary fashion designers, and suggests an approach to creating the image of a contemporary woman of the 21st century, based on harmonic transfer of elements of the Ukrainian ethnic costume into the modern fashion environment. The experimental stage involves the results of using the suggested methods in the process of creating the image of a contemporary woman of the 21st century. **The methodology of the research** was based on the approach to the Ukrainian cultural heritage as a creative primary source for the development of the modern female image, which was made possible by using morphological analysis and synthesis

of elements of Ukrainian national clothes and those representing fashion trends. **The scientific novelty** of the work consists in detailed interpretation of the process of creating the female image with the use of ethnic motives, typification of characteristic elements of the Ukrainian national costume according to the regions of their origin with further selective filtration with respect to their compatibility with fashion trends, and the introduction of seasonal color analysis into the algorithm of creating the image of a woman. **Conclusions.** Fashion designers of the new generation show tendency for convergence of ethnic motifs with elements of a new lifestyle, which can be used effectively in order to create innovative methods for modeling the image of a contemporary woman of the 21st century. The method of modified morphological analysis and synthesis was used with the aim of transposing elements of the Ukrainian traditional female image into the image of a contemporary woman in compliance with the results of seasonal color analysis. Experiments proved that using the suggested methods of modeling the female image in the modern fashion environment enhanced its attractiveness, adding freshness of viewpoint and charm, which have been perfected through centuries-old Ukrainian folk traditions.

Key words: contemporary female image, national costumes of regions of Ukraine, fashion environment, innovative methods of female image modeling.

Вступ. Пошук ефективного підходу до моделювання інноваційного образу жінки, яскравої представниці свого часу, – актуальна проблема, у розв'язанні якої зацікавлені як професіонали індустрії моди, так і широкі категорії споживачів. Фешн-дизайнери, стилісти й іміджмейкери ведуть інтенсивний пошук ефективних методів формування образу сучасної жінки, представниці тенденцій та ідеалів, що зародилися в новому тисячолітті. На національному рівні актуальність дослідження впливу етномотивів на образ сучасної жінки з пошуком методів гармонійного поєднання елементів етнічного образу з елементами-носіями тенденцій моди обумовлена тим, що їх спільне використання сприятиме підвищенню художньо-естетичних властивостей образу сучасниці й популяризації української етнокультури на міжнародному ринку.

У зв'язку з прискоренням зміни тенденцій моди зростає й актуальність своєчасної ідентифікації інформативних ознак та особливостей образу характерної представниці сучасності, оскільки часових ресурсів для вивчення факторів впливу на образ жінки з кожним циклом зміни моди залишається все менше. Питання ідентифікації характерних рис образу сучасниці та проблеми його моделювання викликають значний інтерес дослідників у мистецтвознавстві,

соціології, культурології, різних галузях індустрії моди. Широко представлені роботи, присвячені як аналізу характерних особливостей українського національного костюма, так і застосуванню елементів народного вбрання та вишивки у дизайні сучасного. Фундаментальне дослідження О. Кульчицької «Народний одяг Західних областей УРСР» (1959) [1], присвячене вивченню народного одягу Західних областей України, не втратило актуальності і в даний час. У більш пізніх роботах К. Матейко «Джерела наукового вивчення народного одягу» (1968) [2], «Український народний одяг» (1977) [3], «Головні убори українських селян до початку XX ст.» (1973) [4] дається розгорнутий аналіз українського національного костюма. У працях Т. Кара-Васильєвої «Історія української вишивки» (2008) [5], «Полтавська народна вишивка» (1983) [6] описана історія української вишивки, а також дається аналіз полтавської народної вишивки. У статті І. Гардабхадзе «Культурна спадщина України у наукових дослідженнях і художній творчості дизайнерів нового покоління» (2013) [7] наведені результати аналізу відображення етнокультурної спадщини України у проєктах дизайнерів сучасного одягу, з яких можна зробити висновок, що з початку нового тисячоліття популярність етностилу серед дизайнерів значно зростає. Звернення у процесі розробки моделей колекції сучасного одягу до національних традицій і українського народного костюма є популярною темою творчості дизайнерів нового покоління. У процесі створення колекцій сучасного одягу вони активно використовують елементи народного костюма і прикрас, але вже з використанням нових технологій та інновацій інформаційного суспільства. Транспозиція у сучасне фешн-середовище елементів українського побуту, вбрання, творів народного мистецтва, що удосконалювалися століттями й увібрали особливості багатовікової культури народу, надає моделям сучасного одягу особливого колориту тих століть, підвищує їхню художню виразність і споживчу привабливість.

Більшість публікацій останніх років за українською етнотематикою у галузі дизайну одягу можна поділити на три групи: дослідження історії розвитку, складу, регіональних особливостей певних напрямків та регіональних особливостей українського етнічного костюма; публікації результатів аналізу впливу етнокультурної спадщини на сучасні тенденції моди; звіти про результати вдалого використання окремих елементів національної культури і творів мистецтва у сучасних фешн-проєктах.

Аналіз цих груп публікацій показує, що існує розрив між дослідженнями мистецтвознавчого характеру й методичними рекомендаціями щодо реалізації потенціалу культурної спадщини у дизайн-проєктах сучасних об'єктів індустрії моди. Більшість запропонованих на даному етапі підходів до використання

етнічних елементів як у дизайні сучасного одягу, так і в образах сучасників XXI ст. зводиться до аналізу конкретних типів першоджерела й опису результатів їх використання у сучасних дизайн-проектах. Мало хто з авторів звертає увагу саме на механізм трансферу елементів народного вбрання у сучасне фешн-середовище й на аспекти гармонізації об'єктів народної творчості з сучасним фешн-середовищем. На даний момент не запропоновано загальних підходів до трансферу елементів етнокультури у сучасне фешн-середовище, у тому числі відсутні методики використання характерних рис національного українського вбрання в образі сучасної жінки. Виняток становить робота І. Гардабхадзе «Дизайн-проекування. Сучасний одяг: науковий підхід до вирішення проблем дизайну», (2013) [8], в якій для пошуку ефективних композиційних рішень сучасного одягу, на основі трансформації елементів першоджерела (у т. ч. українського народного костюма) у сучасне фешн-середовище пропонується використання тандему морфологічного аналізу-синтезу.

У даній роботі вибір теми дослідження механізмів відображення елементів української етнокультурної спадщини в образі сучасниці XXI ст. спрямований на подолання розриву між результатами мистецтвознавчого аналізу й методами втілення їх у процес художнього проектування об'єкта дизайну.

Проблема ефективного використання елементів етнокультурної спадщини у дизайні сучасного одягу полягає в тому, що етнічні деталі в разі формального, механістичного перенесення їх у сучасне фешн-оточення можуть втратити свої привабливі художньо-естетичні властивості. Також у результаті невдалого комбінування етнічних і сучасних деталей може бути порушена гармонія композиційного рішення сучасного образу.

Мета дослідження – висвітлити механізми відображення етнокультурної спадщини в образі сучасниці XXI ст. і запропонувати підхід до гармонійного трансферу елементів українського народного вбрання у процесі моделювання образу жінки – сучасниці XXI ст. На основі даного підходу провести пошук ефективної методики й алгоритму створення гармонійного образу жінки-носітельки елементів української культурної спадщини в сучасному фешн-оточенні, образу, в якому не тільки демонструється різноманітність трендів та інновацій у галузі дизайну одягу, а й відображаються традиційні ознаки національного костюма.

Виклад основного матеріалу. Завданнями, розв'язання яких забезпечило досягнення поставленої мети, є:

- вивчення розвитку національного костюма у різних регіонах країни з аналізом технологій ручного виробництва, своєрідного колориту оздоблення предметів, способів носіння окремих деталей костюма і прикрас;

- адаптація узагальненої методики створення сучасного жіночого образу для випадку застосування елементів культурної спадщини у ролі першоджерел;
- побудова деталізованого алгоритму методики створення художнього образу жінки, представниці сучасного фешн-середовища, в основу якого покладений гармонійний синтез елементів етнічного образу української жінки та елементів-носіїв сучасних тенденцій моди;
- реалізація функціонального розширення деталізованого алгоритму для врахування кольоротипу зовнішності сучасної жінки у процесі моделювання її образу з використанням елементів українського національного вбрання;
- проведення аналізу, класифікації, типізації й гармонізації з сучасними тенденціями моди елементів етнічного образу української жінки з метою використання їх у художньому вирішенні образів сучасниці;
- здійснення аналізу, класифікації й відбору елементів-носіїв тенденцій моди провідних країн світу з метою використання їх у художньому вирішенні образів сучасниці у поєднанні з елементами етнічного образу;
- оцінка ефективності запропонованої методики шляхом експериментальної перевірки у проекті розробки художніх образів індивідів чотирьох типів зовнішності.

Щоб гармонійно вписати усі складові елементи етнічного образу: обличчя, костюм, прикраси української жінки в сучасне фешн-середовище, – необхідно передбачити трансформацію цих складових у вигляді нових художніх експлікацій. Необхідно не просто створити проекцію найвиразніших рис та елементів етнічного образу української жінки у модель образу нашої сучасниці, а переосмислити особистості їх застосування в костюмі, зачісці, аксесуарах, надавши старт реалізації нових можливостей, які будуть виглядати інноваційними на тлі вже реалізованих асоціацій.

Іншою проблемою, покладеною в основний мотив даної роботи, є пошук шляхів реалізації в сучасному одязі високого потенціалу, що несе в собі зближення двох культур – традиційної культури українського народу і реалій нового способу життя сучасного інформаційного суспільства. Ця проблема породжує важливе завдання – створення гармонійного образу сучасної жінки з побудовою у костюмі нових форм, із застосуванням нестандартних матеріалів і фактур, з пошуком інноваційних рішень на основі використання найвиразніших характерних рис естетики української культури.

Алгоритм пошуку сучасного інноваційного жіночого образу на основі конвергенції двох культур може бути побудований на базі тандему морфологічного аналізу-синтезу. Алгоритм складається з послідовно-паралельних процесів

збору, аналізу, класифікації елементів етнічного жіночого образу й матеріалів сучасних тенденцій моди; з пошуку типізованих елементів-носіїв характерних рис першоджерел; з вибору комбінацій типізованих етнічних елементів з елементами-носіями тенденцій моди і з наступного їх синтезу. Результатами паралельних процесів класифікації матеріалів образів української жінки і матеріалів за напрямками моди провідних країн світу є типізовані елементи кожної з груп класифікації. Типізовані елементи є вихідними для утворення комбінаційних матриць, які служать для вибору найбільш перспективних комбінацій вхідних елементів для синтезу. Процеси аналізу, класифікації й типізації матеріалів взаємозалежні й можуть бути реалізовані паралельно у часі.

У результаті творчого синтезу перспективних комбінацій вихідних типізованих елементів створюються елементи інноваційного образу сучасної жінки, художньо-естетичні якості яких підвищені за рахунок комбінунвання найкращих властивостей елементів етнічного образу української жінки з найяскравішими носіями тенденцій моди.

На основі наданого вище опису послідовності операцій можна скласти блок-схему деталізованого алгоритму модифікованого морфологічного аналізу-синтезу образу сучасної української жінки. Блок-схема алгоритму методики формування образу сучасниці поч. XXI ст. з використанням характерних рис образу української жінки (Рис. 1.)

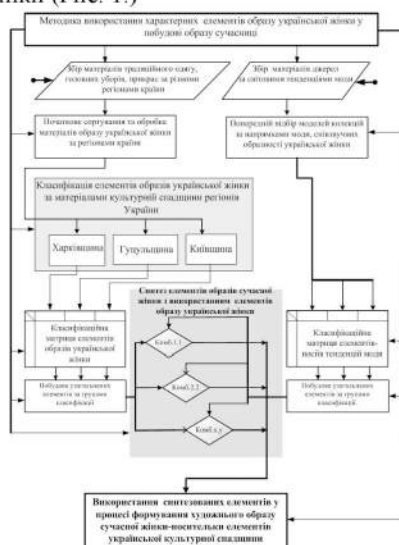

Рис. 1. Блок-схема алгоритму методики формування образу сучасниці початку XXI століття з використанням характерних рис образу української жінки

Подальша деталізація методики формування образу сучасниці досягнута шляхом диференціації типів зовнішності особистості стосовно теорії чотирьох кольоротипів за порами року. Використання цієї теорії у процесі моделювання жіночого образу з визначенням типу зовнішності індивіда надає можливість коректно сформувати сучасний гармонійний образ конкретної особистості – нашої сучасниці та при цьому обрати оптимальну й ефектну кольорову гаму як для одягу, так і для його доповнень. Алгоритм використання методики побудови образу сучасної жінки на основі етноелементів української спадщини з урахуванням кольоротипу зовнішності особистості (Рис. 2)

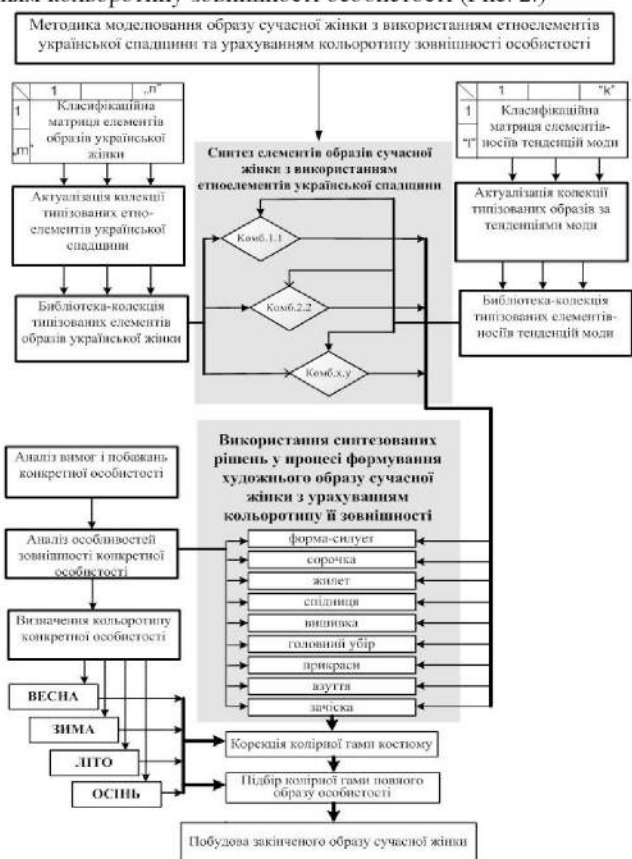

Рис. 2. Алгоритм використання методики побудови образу сучасної жінки на основі етноелементів української спадщини з урахуванням кольоротипу зовнішності особистості

Висновки. Дослідження присвячене аналізу потенціалу використання національних українських етнічних елементів, які відображаються у формі, силуеті, кольорі, фактурі, оздобленні костюма та інших засобах вираження образу сучасниці. Сформована концепція побудови образу сучасної жінки з використанням етномотивів української культурної спадщини, інноваційність якої підтримується методикою створення гармонійного образу жінки-носительки сучасних тенденцій моди із застосуванням елементів етнографічного українського костюма та посилюється інтеграцією з авторською методикою побудови сучасних жіночих образів із врахуванням кольоротипів зовнішності.

Результатом дослідження стало створення адаптивної методики формування гармонійного образу жінки-носительки сучасних тенденцій з відоб-раженням традиційних ознак національного українського костюма.

Адаптація узагальненої методики реалізовується у разі використання в ролі першоджерел елементів культурної спадщини для моделювання образу сучасної жінки. Реалізація функціонального розширення методики для фактора типу зовнішності індивіда відбувається шляхом сполучення комбінацій «елемент етноспадщини – елемент-носій тенденцій моди» з відповідним типом зовнішності варіантом рекомендацій, які враховуються у процесі моделювання гармонійних образів сучасниць.

Коректність результатів наукового дослідження підтверджена визначенням ефективності запропонованої методики. Процедура оцінки ефективності організована відповідно до методики аналізу ефективності використання наукових досліджень для вирішення проблем фешн-дизайну, викладена у праці І. Гардабхадзе «Дизайн-проекування. Сучасний одяг: науковий підхід до вирішення проблем дизайну» (2013) [8]. Результати оцінки ефективності методики використання характерних елементів українського етносу у моделюванні сучасного жіночого образу показали, що знайдені композиційні рішення образу сучасної жінки відрізняються від моделей образів-аналогів підвищеними художньо-естетичними властивостями, емоційною виразністю та свіжістю художнього сприйняття.

Список використаних джерел

1. Гардабхадзе І. А. Дизайн-проекування. Сучасний одяг: науковий підхід до вирішення проблем дизайну : навч. посіб. з курсу «Дизайн-проекування» / І. А. Гардабхадзе. – Київ : Издательський дом Винниченко, 2013. – 275 с.
2. Гардабхадзе І. А. Культурна спадщина України в наукових дослідженнях і художній творчості дизайнерів нового покоління / І. А. Гардабхадзе. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. – 2013. – № 2. – С. 221–227.

3. Кара-Васильєва Т. В. Історія української вишивки: книга-альбом / Т. В. Кара-Васильєва. – Київ : Мистецтво, 2008. – 464 с.
4. Кара-Васильєва Т. В. Полтавська народна вишивка / Т. В. Кара-Васильєва. – Київ : Наукова думка, 1983. – 144 с.
5. Кульчицька О. Л. Народний одяг Західних областей УРСР / О. Л. Кульчицька. – Київ : Акад. наук Української РСР, 1959. – 15 с.
6. Матейко К. І. Джерела наукового вивчення народного одягу / К. І. Матейко. // Архіви України. – 1968. – № 6. – С. 21–29.
7. Матейко К. І. Український народний одяг / К. І. Матейко. – Київ. : Наукова думка, 1977. – 222 с.
8. Матейко К. І. Головні убори українських селян до початку ХХ ст. / К. І. Матейко // Народна творчість та етнографія. – 1973. – № 3. – С. 47–54.

References

1. Hardabkhadze, I.A. (2013). Cultural heritage of Ukraine in the scientific researches and artistic creativity of the new generation designers. *Tradyciji Ta Novaciji U Vysshyj Arkhitekturno-Khudozhnij Osviti [Traditions And Innovations In Higher Architectural-Artistic Education]*, no.2, pp. 221–227.
2. Hardabkhadze, I.A. (2013). *Fashion design. Modern clothes: scientific approach to solving design problems: teaching guide*. Kyiv: Vinichenko Publishing House.
3. Kara-Vasylijeva, T.V. (2008). *History of Ukrainian embroidery: a book-album*. Kyiv: Art.
4. Kara-Vasylijeva, T.V. (1983). *People's embroidery of Poltava*. Kyiv: Scientific Thought.
5. Kulchytska, O.L. (1959). *National clothes of western regions of the Ukrainian SSR*. Kyiv: Ukrainian SSR Academy of Arts.
6. Mateiko, K.I. (1968). Sources of scientific study of national clothes. *Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, no. 6, pp. 21–29.
7. Mateiko, K.I. (1977). *Ukrainian national clothes*. Kyiv: Scientific Thought.
8. Mateiko, K.I. (1973). Headgear of Ukrainian peasantry up to the beginning of the 20th century. *Narodna tvorchist ta etnografija [Folk Art and Ethnography]*, no. 3, pp. 47–54.

© Гардабхадзе І. А., 2016

© Нау А. В., 2016